

# AASTA **ARUANNE**

aruandeaasta algus: 01.01.2018

aruandeaastalõpp: 31.12.2018

nimi: Vabaühenduste Liit

registrikood: 80005069

aadress: Telliskivi 60a, 10412 Tallinn

telefon: 664 5077

e-post: [info@heakod](mailto:info@heakod)

veeb: [www.heakodanik.ee](http://www.heakodanik.ee)

## Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	14
Bilanss	14
Tulemiaruanne	15
Rahavoogude aruanne	16
Netovara muutuste aruanne	17
Raamatupidamise aastaaruande lisad	18
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	18
Lisa 2 Nõuded ja ettemaksud	20
Lisa 3 Maksude ettemaksud ja maksuvõlad	20
Lisa 4 Materiaalsed põhivarad	21
Lisa 5 Kasutusrent	21
Lisa 6 Võlad ja ettemaksud	22
Lisa 7 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	22
Lisa 8 Muud tulud	23
Lisa 9 Mitmesugused tegevuskulud	24
Lisa 10 Tööjõukulud	24
Lisa 11 Seotud osapooled	24
Aruande allkirjad	26
Vandeauditori aruanne	27

## **Kodanikuühiskond ja Vabaühenduste Liit aastal 2018**

Aastast 2018 jäävad kodanikuühiskonda märksõnadena iseloomustama nii killustumine kui ka mitmekesisus. Üheltpoolt professionaalne huvikaitse ja teisalt spontaansed meeleavaldused, on nägemusi õigest kodanikuaktivismist erinevaid. Kellele Emajõe pikett, kellele kabinetiparkett. Rohujuur ja etableerunud vabaühendused on aga vaid osa siltidest, mida petlike vastanduste huvides liiga kergel käel laiali pillutakse.

Polariseerumise ja politiseerumise tingimustes käib avalik võitlus mõistete sisustamise üle, kuid ununema kipub, et enamasti mahubki ühe nähtuse sisse palju erinevaid tõlgendusi ja arusaamu. Nii pole ka üht ja õiget kodanikuühiskonda, mis saaks olla kellegi oma või kellegi poolt ainuesindatud.

Vabaühenduste Liit seisab omaltpoolt endiselt hea selle eest, et leida vastanduste asemel või nende kõrvalt ühisosa ning infomürast kõige parem võimalik teadmine sellest, kuidas kodanikuruumi hoida ja luua ning kodanikele osalemiseks parimaid võimalusi tagada.

Selle nimel räägime pidevalt seisukohti ning hoiakuid läbi oma liikmetega, selle nimel oleme sisukaks partneriks riigile paljudel vabaühendusi puudutavatel teemadel ning selle nimel koondame kodanikuühiskonda puudutavaid uudiseid oma infokanalitesse, nädala- ja ajakirja.

Selle nimel mõtleme ka igapäevaselt kaasa, millises Eestis me tahaksime elada ja lööme muuhulgas kaasa Riigikantselei eestvedamisel valmiva Eesti 2035 arengustrateegia koostamises.

2018. aastal saigi avapaugu umbes poolte Eesti strateegiate ja programmide uuendamise protsess. Meie jaoks olulisim on muidugi kodanikuühiskonna arengukava, millest saab küll tulevikus ilmselt programm. Eks arengukavasid olegi liiga palju.

Paljude praktiliste teemadega tegelesime aasta jooksul ka, ennekõike vabaühenduste rahastamise korrastamise ja läibpaistvamaks muutmise rindel. Saime kokku allkirjad katuserahade-vastasele petitsioonile, rääkisime kaasa hasartmängumaksu seaduse muutmisel, edendame avatud valitsemise partnerluse arengut ja palju muud.

Kõigi nende ja paljude teiste tegevustega jätkame 2019. aastal ja edaspidigi. Seda ennekõike eesmärgiga, et kodanikud tahaksid, oskaksid ja saaksid osaleda ning kodanikuühiskonna mitmekesisus ei tähendaks lõhesid ja takistusi, vaid rikkust ja võimalusi.

Kodanikuühiskonna aasta tegijad 2018

### **Aasta missiooniinimene: Kristi Peegel**

Eesti Laste ja Noorte Diabeedi Ühing ja üks selle eestvedajaid, Kristi Peegel, on aastaid võidelnud selle nimel, et esimest tüüpi diabeeti põdevatele lastele ja noortele oleks tagatud vajalikud ravi- ja abivahendid, ning pakkunud patsientidele ja nende peredele teadmisi, nõustamist ja tuge, et ravimatule haigusele vaatamata täisväärtuslikku elu elada.

### **Aasta tegu: Mõjufondi ja Haridusfondi loomine**

Suured muutused leiavad ühiskonnas aset üksnes koostöös. Vähem kui aastase vahega asutati Heateo Sihtasutuse ja enam kui kolmekümne ettevõtja koostöös poole miljoni eurose mahuga Mõjufond ning miljoni eurone Haridusfond. Esimese eesmärk on panustada mõjusatesse Eesti ühiskonna probleeme lahendavatesse algatustesse, Taavet Hinrikuse ja Martin Villigi algatatud Haridusfondi eesmärk on Eesti haridussüsteemi uuele tasemele viimine.

### **Aasta innustaja: Changemakers Academy**

Changemakers Academy on kolmandat aastat toimuv ja Eestis ainus 8.-12. klassi noortele ja sotsiaalsele ettevõtlusele suunatud programm, mille keskmes pole üksnes esimeste sammude tegemine ettevõtluses, vaid ka ühiskondlikult kasulik tegevus. Nii eesti kui ka vene keelt kõnelevad noored toimetavad mentorite juhendamisel kahe kuu jooksul tiimidena, et aidata sotsiaalsetel ettevõtetel oma ühiskondlikku mõju suurendada. Programmi mõju hinnatakse põhjalikult ja näiteks löid mullu 14-19 aastased noored rahas mõõdetavat väärtust sotsiaalsetele ettevõtetele ligi 90 000 euro eest.

### **Aasta algatus: Kust sa tead? ja Faktikontroll**

Valeuudised ja populism on jõudnud meie igapäeva nii kõnes kui ka elus. Eriti saabuvate valimiste lähenedes on oluline väärtustada teadmisi, analüüsi ja argumentatsiooni. Kust sa tead? on Eestis algatanud Eesti Teadusagentuur, et tuua ühiskondlikku arutellu kõige kvaliteetsemat teadmist, mida on võimalik ühiskonnas toimuva kohta leida. Faktikontroll on juba pikemalt tegutsenud Delfi ja Eesti Väitlusseltsi koostöös sündinud algatus, mis uurib samuti, kuidas põhjendatud on poliitikute väited. Innustagu nad mõlemad meid olema kriitilisemad kõigi sõnumite, allikate ja kanalite suhtes.

### **Aasta avaliku võimu esindaja: Jaanus Saat**

Jaanus Saat on haldusreformi käigus neljast omavalitsusest loodud Lääne-Harju vallavanem. Kuigi reform tõi kohalikul tasandil kaasa üksjagu erimeelsusi, kuna liideti väga erineva võimekuse ja mõtteviisiga omavalitsusi, siis Jaanus Saati on nimetatud tasakaalukaks, toetavaks, kaasavaks ja lahendusi otsivaks ühendavaks lüliks. Muuhulgas on käinud Lääne-Harjus pea iga kuu koos nn kogukondade komisjon, kus ühe laua taga olid nii aktiivsed elanikud kui ka vallavalitsus ja ametnikud.

## Aasta 2018 numbrites

Liikmeid **98**; vabatahtlikke **60**, töökohti **6**; koolitustunde **58** ning nendes osalejaid **255, 15** töörühma ja komisjoni, **3** koostöövõrgustikku

Avalikes huvides tegutsevate vabaühenduste liiduna töötame selle nimel, et Eestis oleks tugev kodanikuühiskond, kus inimesed tahavad, saavad ja oskavad olla head, arukad ja aktiivsed kodanikud. Meie missiooniks on aidata areneda vabaühenduste tegevust toetaval keskkonnal ja tugevdada ühenduste suutlikkust selles keskkonnas tulemuslikult tegutseda.

### 2017-2020 on meie peamised eesmärgid:

- 1) Osalemis- ja otsustamispraktikad on kaasavad ja tõhusad
- 2) Arutelu osalemiskeskonna parandamiseks on tulemuslik
- 3) Kodanikuruum on mõtestatud ning hoitud
- 4) Noored saavad koolist osalemise kogemuse
- 5) Vabaühendused on hästi juhitud
- 6) Kodanikuühiskonnas osaleb rohkem inimesi
- 7) Koostöövõrgustikud on nähtavad ja tuntava mõjuga

## Eesmärk 1 Osalemis- ja otsustamispraktikad on kaasavad ja tõhusad

*Osalus- ja otsustamispraktikad on kaasavad ja tõhusad, nõudlus avatud valitsemise järele suurenenud. Jätkame tööd Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni (EKAK) elluviimise ja selle järelevalvega. Valitsemist puudutavate otsuste ja valikute juures hoiame aktiivse osalemisega seotud teemad fookuses (sh haldus- ja riigireform, valimis- ja valitsemisprogrammid, EL Nõukogu eesistumine jms).*

2018. aastal sai taas kokku avatud valitsemise partnerluse (AVP) ümarlaud, kuhu kuuluvad erinevad organisatsioonid ja mida me eest veame, osaledes ka AVP koordineerivas kogus Riigikantselei juures. Ideekorje põhjal koostatud uue kaheaastase [tegevuskava](#) kinnitas valitsus suve lõpus. Ainumas revolutsioonilisem tegevus kuuest uuest on lohiseva pealkirjaga õigusloomet toetava IT-platvormi arendus, mis peaks tulevikus kogu õigusloome elukaare tänase lohiseamise asemel palju sujuvamaks muutma. Omavahel on plaanis ühendada osalus- ja rahvaalgatuse veebid, valitsuse, parlamendi ja presidendi infosüsteemid.

Aitasime ka Riigikantseleil kaasamist edendada: osalesime ja aitasime sisustada kaasamiskoordinaatorite omavahelisi kohtumisi. Koordinaatorite võrgustik on igal juhul taaselavnenud, aga ootused on kõrgemad kui üks ametnik kogu maja peale pakkuda suudab.

Kaks korda käis koos ka nn EKAKi ühiskomisjon, et arutada kodanikuühiskonna arengukava uuendamise edasisi samme. Viimasega seoses sai aga tunde kolmes töörühmas veedetud ja senised tegevused ning unistused tükikideks võetud, et need äkki kuidagi teistmoodi kokku

panna. Järgmine arenguperiood ilmselt siiski väga teistsugune ei tule, sest vajadused on kõik sarnased kui viimased 15 aastat ja muutused toimuvad üpris aeglaselt.

## **Eesmärk 2 Arutelu osalemiskeskonna parandamiseks on tulemuslik**

*Arutelu kodanikuaktiivsust toetavast keskkonnast ja selle arendamise võimalustest on vabaühenduste poolt tulemuslikult juhitud. Kujundame õigus- ja tegutsemiskeskonda kodanikualgatust soosivamaks ning mh töötame selle nimel, et vabaühenduste rahastamine riigieelarvest oleks õiglasem, läbipaistvam ning ühingu tegevuste elujõudu toetav; maksupoliitika soosiks heategevust ja filantroopiat ning ühinguõigus toetaks eri vormides vabaühenduste mõjusat tegutsemist.*

Sügisel muutis Riigikogu hasartmängumaksu seadust, millega kaotati poliitilise maiguga hasartmängumaksu nõukogu. Edaspidi teevad otsuseid ministriumid või delegeerivad need edasi, mis toetab jõuliselt enamatele strateegilise partnerluse lepingutele üleminekut, seniste vähe-paljudele projektinduse asemel.

Rahastamise korrastamise ehk läbipaistvamaks ja mõjusamaks muutmiseks jaurasime endiselt ka katuseraha kallal ning 2017 lõpus algatatud kollektiivne pöördumine parlamendi poole sai lõpuks kokku vajalikud 1000 allkirja. Pöördumine võeti Riigikogu rahanduskomisjoni menetlusse, aga jääb uue koosseisu arutada.

Vabaühenduste rahastamisvõimaluste avardamiseks esitasime 2017 koos Avatud Eesti Fondiga taotluse Norra välisvahenditele. Meie taotlus kiideti heaks ja 2018 töötasime programmi sisustamisega. Selle tulemusel saame vabaühenduste arenguks kasutada Active Citizen Fundi kogumahuga neli miljonit eurot. Vabaühenduste Liidu roll programmis on seotud ühenduste võimekusega esitada sisukaid ja ühenduste võimekust toetavaid taotlusi. Lisaks viime projekti raames ellu eraldi järelkasvu arenguprogrammi tulevastele vabaühenduste juhtidele.

Edu saatis lõpuks ka aastaid suditud ideed muuta tulumaksusoodustuse saamine kiiremaks. Seni kaks korda aastas toimunud pika menetluse asemel teeb maksuhaldur 2019 suvest otsused 30 päeva jooksul. 12 aastat soovituslikku nõu andnud asjatundjate komisjoni polnud ammu enam vaja. Küll aga ei nõustunud läinud valitsus ühegi teise ettepanekuga eraraha enama kaasamise soodustamiseks, nii et töö jätkub.

Ühinguõiguse revisjon jätkas samuti oma tööd ja oktoobris avaldati mahukas [lõppraport](#). Enamik meie pakutud ettepanekutest leidis [töörühma](#) toetuse, aga muutustega seadustes läheb veel mitu aastat.

Koostasime ka tavapärase portsu [ettepanekuid](#) valimisteks, et liikuda avatud valitsemise ja ühiskonda sidususe ning kodanikuühiskonna edendamise suunas.

Üksjagu aega kulus ka mitme Siseministeeriumi tellitud uuringu ettevalmistamiseks ja tulemuste hindamiseks. 2019 saame värsket infot nii vabatahtlikkuse seisust kui ka kodanikuühiskonna arengukava mõjust.

### **Eesmärk 3 Kodanikuruum on mõtestatud ning hoitud**

*Kodanikuruum on mõtestatud ning sõna-, ühinemis- ja kogunemisvabadus Eestis hoitud. Selgitame, mida kodanikuühiskonnana toimimine tähendab, ja seisame sõna-, ühinemis- ja kogunemisvabaduse eest ning vaenukõne ära hoidmise eest. **Võtame sõna, kui kodanikuruum on riivatud.***

Eesti kodanikuruumi pole mõjutanud piiravad ja kitsendavad otsused ega parempopulistid. Retoorika on aga muutunud vaenulikumaks juba mitu aastat meilgi. USAIDi elujõulisuse raport (2017. aasta kohta) nendib, et rünnakuid vabaühenduste pihta on rohkem ja vabakond tajub, et nende mainet on kahjustatud.

2018. aastal osalesime nn inimvara töörühmas, kus tööandjate, ülikoolide ja teiste murelike kodanike vedamisel on lahatud rahvastikuprobleeme ja otsitud lahendusi ka inimarengu aruandes toodud väga mustadele stsenaariumitele meie peatselt – ütleme otse – väljasuremisest, kui me lahkemalt uusi eestimaalasi ei tervita. Vabaühenduste Liidul endal otseselt nende eesmärkidega seotud tegevusi ei olnud, panustasime rohkem nõuga ja kajastusega – andsime ka välja sellesisulise Hea Kodaniku ajakirja.

### **Eesmärk 4 Noored saavad koolist osalemise kogemuse**

*Koolide kodanikuharidusprogrammid võimaldavad noortel saada osalemise kogemuse ning seeläbi on paranenud noorte teadlikkus kodanikuühiskonnast. Oleme ise eeskujulik kodanikuhariduses osaleja.*

2018. aastal jätkasime [kogukonnapraktika](#) programmiga uutesse koolidesse ja ühendustesse laienemist, et vabakonnas osalemise kogemus jõuaks enamate noorteni ning kasvaks vabaühenduste arv, kes noori kaasata ja kõnetada oskavad.

Kokku osales 2018. aastal programmis 41 kooli 15 maakonnast, 171 vabaühendust ja 815 noort. Kogu perioodi jooksul on programmis osalenud 46 kooli, 2600 noort ja 214 vabaühendust.

Kuna senine kogemus on näidanud, et koolid vajavad kogukonnapraktika rakendamisel paindlikkust, siis koondasime kokku eri koolides kasutusel olevad [kogukonnapraktika mudelid](#). Kui kool omale parimat lahendust otsib, siis saab ta siit vaadata, kuidas teised koolid on praktikaprogrammi kasutusele võtnud.

Andsime tagasisidet uuele sotsiaalainete lõimitud ainekavale, lähtuvalt kogukonnapraktika programmi kogemusest ja meetodist, et sellega aidata kaasa programmi jätkusuutlikkusele (et tulevane ainekava toetaks sellise kogemusõppe meetodi kasutamist).

### **Eesmärk 5 Vabaühendused on hästi juhitud**

*Vabaühendused on organisatsioonidena hästi juhitud ning kasutavad oma töös läbimõeldud ja innovaatilisi töövõtteid ning senisest enam e-lahendusi. Arenguprogrammide ja koolituste*

*abil parandame ühenduste juhtimistarkust. Innustame ühinguid katsetama seni proovimata meetodeid ja digimaailma võimalusi.*

2018. aastal viisime Vabaühenduste Liidus koolitusi läbi vähem kui eelneval aastal, kokku 58 tundi ja 255-le osalejale. Enim tegelesime koolituste käigus teemadega nagu kodanikuühiskond ja selle olemus, kaasamine, hea valitsemine jne; tellijaiks Riigikantseleist Võrumaa Arenduskeskuseni, sihtgruppideks noorteühendustest erinevate riikide vabaühenduste esindajateni.

Kevadel lõpetasime vabaühenduste digivõimekuse tõstmiseks mõeldud töötubadega, mille [salvestused](#) on kõigile tasuta järelvaatamiseks. Kasutame koosloomes tehtud materjale ka erinevate koolituste õppekavade soovituslike õppematerjalidena.

Veerandsaja vabaühenduse huvikaitsevõimekuse tõstmiseks viisime läbi programmi nimega [Huvikaitaselabor](#). See sai ka 2018. aastal lõpuni viidud. Võtsime labori mured ja rõõmud kokku [koondaruandes](#).

Töötasime välja Hea Kodaniku klubi vabakonna tegijate kokkutoomiseks, et kogemusi jagada, uusi lahendusi ja koostöökohti leida väljapool oma tavapärast võrgustikku. Hea Kodaniku klubis #1 "Erasektor, aita! Ühiskond vajab sind" rääkisime ärisektori ja vabakonna koostöövõimalustest ühiskondlike probleemide lahendamisel. Sissejuhatuse teemasse tegi Annika Arras, järgnes arutelu, kus osalesid Kristi Liiva, Jaan Puusaag ja Külli Lilleorg.

Hea Kodaniku klubis #2 "Mõttestatult mõjuni" rääkisime koostööst teadusasutuste ja vabaühenduste vahel, täpsemalt mõju mõõtmisest ja teavitamisest. Kogemusi jagasid Jannus Jaska ja Kari Käsper. Ekspertteadmistega toetasid Triin Vihalemm ja Jaan Aps.

Hea Kodaniku klubis #3 "Kuidas jõuda pressiteatest partnerluseni" jagasid kogemusi ühiskondlikult oluliste algatuste nähtavaks tegemisest Anneli Ohvriil Maailmakoristuspäeva kampaaniameeskonnast ja Kadri Sikk Eesti Vegan Seltsist. Ekspertidena kommenteerisid kaasusi Daniel Vaarik sõnumiagentuurist Akkadian ja Ainar Ruussaar Eesti Meediast. Alustasime ka klubide otseülekandeid Facebookis, et suurendada kuulajaskonda.

## **Eesmärk 6 Kodanikuühiskonnas osaleb rohkem inimesi**

*Kodanikuühiskonna toimimist mõistab ja selles osaleb senisest rohkem Eesti inimesi. Arendame edasi Hea Kodaniku infokanaleid (uudiskirjad eesti, vene ja inglise keeles, ajakiri ning sotsiaalmeedia). Jagame inspireerivaid näiteid sellest, mida head annab aktiivne osalemine ja koostöö ning selgitame, mida tähendab heaks kodanikuks olemine.*

Trükipressid tegid tänu meile korralikke ületunde, sest ühe 2017. aastast viibinud numbriga tõttu andsime plaanitud kolme asemel aasta jooksul välja neli numbrit [Hea Kodaniku ajakirja](#). Teemadeks olid kestlik areng, vabakonna ja ärisektori koostöö, läbikukkumised ning Eesti tulevik. Jätkuvalt peame silmas, et ajakirja poleks huvitav lugeda üksnes vabaühendustel, vaid kõigil, kes ühiskonna toimimisest nii Eestis kui ka maailmas laiemalt huvitatud.

Jätkasime ka muude Hea Kodaniku infokanalite sisustamist nii, et sealt leitav oleks põnev, huvitav ja kasulik nii vabaühendustele ja aktiivsetele kodanikule kui ka neile, kes



kodanikuühiskonnas igapäevaselt ei osale. Kodanikuühiskonnas toimuvast hoiame värsket info veebilehel [www.heakodanik.ee](http://www.heakodanik.ee), kus avaldame ka kõik ajakirja tarbeks kirjutatud lood.

Ennekõike vabaühendusi silmas pidades saadame kodanikuühiskonna [nädalikirja](#), kuhu leiavad tee uudised rahastamisvõimalustest, seadusmuudatustest, liikmesorganisatsioonide algatustest, meie enda tegemistest ning kõigest muust põnevast, mis Eesti kodanikuühiskonnas laiemalt teoksil. Hoiame oma nädalikirja ladusa, lühida ja muheda, et tegemist oleks kergesti tarbitava ülevaatega kõigest, mis vabakonnas parasjagu käsil.

Lisaks jagasime olulisemat infot üle nädala vene keeles ning asusime koondama infot ka inglisekeelsesesse kuukirja. Viimase väljasaatmine jäi küll pisut ebaregulaarseks, ent jätkame olulisemate materjalide tõlkimist ning kodanikuühiskonna info jagamist vähemalt üle kuu. Kokku jõudsime kolmes keeles rohkem kui 3000 infokirjade tellijani.

Avaliku arvamusalalduse kasulikkuses pole me nii veendunud, et igapäevaselt leheveergudel sõna võtta, pigem usume otsesuhtlusesse, ent siin-seal esitlesime oma nägu ja sõna sellegipoolest. Arvamusfestivali aegu kirjutasime ERRi arvamusportaali kaasamisest ja kodanikuumist, sealsamas ja Postimehe veebiveergudel avaldati ka ajakirja pärleid. Rahastamisest, annetamisest ja muudest meile olulistest teemadest rääkisime raadios-teles-lehtedes-oma kanalites ka, kõige kuuldamad olime ilmselt katuserahade ning uue aasta alguses valimiskampaaniate teemadel.

## **Eesmärk 7 Koostöövõrgustikud on nähtavad ja tuntava mõjuga**

*Vabakonda loovad toimivad koostöövõrgustikud, mille tegevus on nähtav ja mõju tuntav. Edendame oma tegevustega vabakonnas koostööharjumusi ja -meetodeid, et läbimõeldud koostööst kasvaks enam kasu.*

2018. aastal jätkasime tööd kahe võrgustikuga. Huvikaitaselabori programmi abil panime aluse huvikaitsevõrgustikule, kuhu kuulub 25 organisatsiooni. 2018. aastal kohtus võrgustik kaks korda, mil lahati ühiselt huvikaitsetegevuste väljakutseid ja koostöökohti. Uue elu puhusime sisse annetuste kogujate võrgustikule, kuhu kuuluvad annetuste kogumise hea tavaga liitunud organisatsioonid (aasta lõpu seisuga 101 ühendust). Ka see võrgustik kohtus kahel korral, et võrgustiku tegevust eesmärgistada ja siis esimese teemana annetuste kogumise strateegia koostamist koos arutada.

## **Liikmed**

Vabaühenduste Liit ei ole üksnes liikmete heaks, vaid avalikes huvides tegutsev organisatsioon. See tähendab, Vabaühenduste Liiduga ei liituta mitte otseste hüvede saamiseks, aga seepärast, et usutakse samadesse eesmärkidesse, toetatakse Vabaühenduste Liidu eesmärke ja tegevusi ning soovitakse nende eesmärkide saavutamise nimel meiega koos tööd teha.

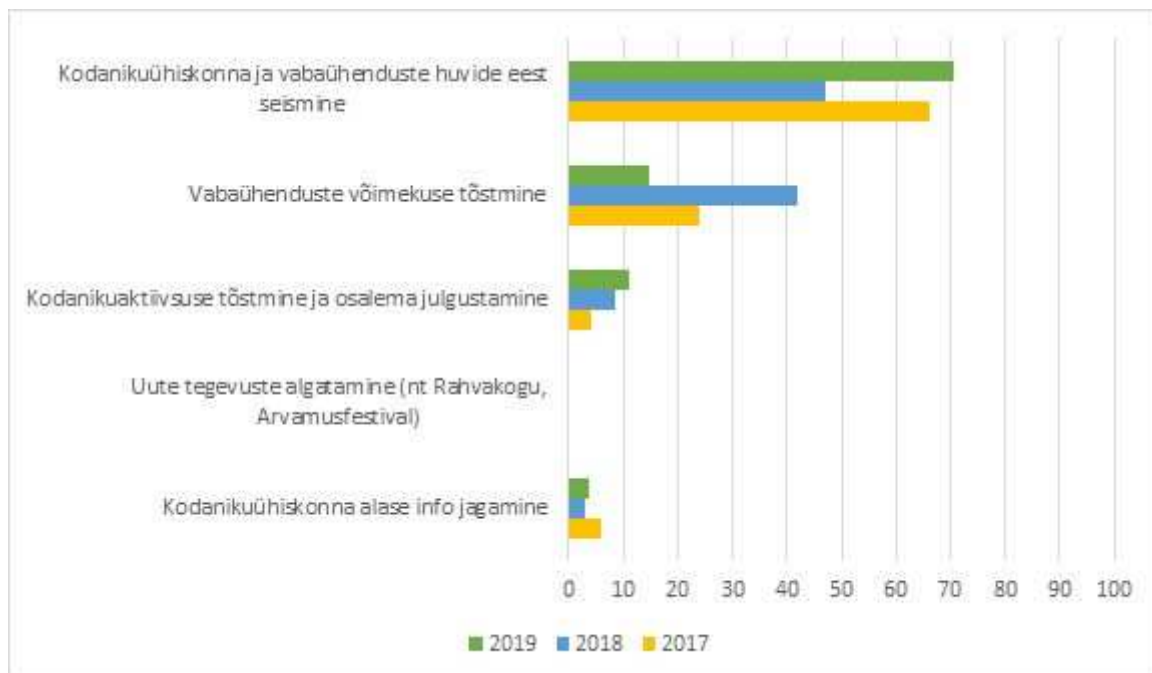
**Vabaühenduste liidul oli 2018. aasta lõpuks 98 liiget.** Juurde tulid Nähtamatud Loomad, Peaasjad ja Eesti LGBT Ühing, lahkusid Kodanikukoolitus, Uue Maailma Selts, Eesti Euroopa Liikumine, Sillamäe Lastekaitse Ühing, Caritas Eesti, Convictus Eesti ja Lapse Huvikaitse Koda.

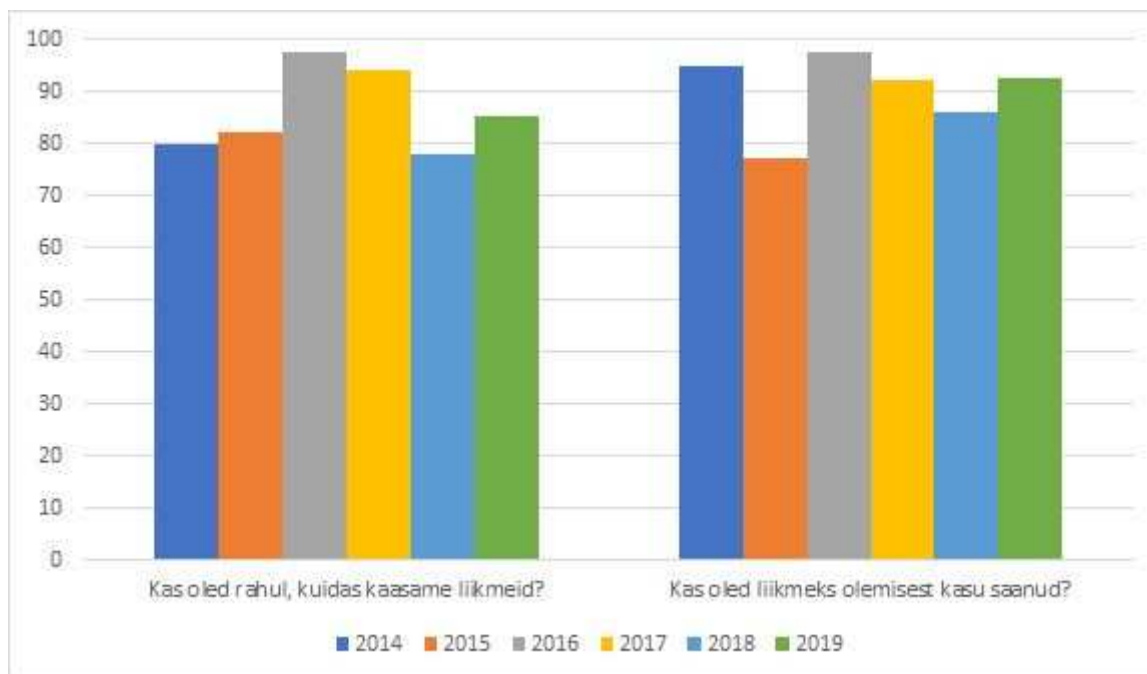
Kõige tähtsamaks Vabaühenduste Liidu rolliks on viimasel kolmel aastal liikmed pidanud kodanikuühiskonna ja vabaühenduste huvide eest seismist. Teisel kohal on püsivalt olnud vabaühenduste võimekuse tõstmine. Aasta-aastalt on kasvanud kodanikuaktiivsuse tõstmise ja osalema julgustamise tähtsus ning vähenenud kodanikuühiskonna info jagamise olulisus.

2018. aastast pidasid liikmed meie tegevustest kõige olulisemaks kollektiivset pöördumist katuseraha lõpetamiseks ja tööd hasartmängumaksu seaduse muutmise nimel. Neile järgnesid seoses valimistega erakondadele esitatud ettepanekud ning töö kodanikuühiskonna uue arengukavaga, mis kinnitab seda, et liikmed näevad Vabaühenduste Liitu eelkõige huvikaitseorganisatsioonina.

Vabaühenduste Liitu kuulumisest on 92,6% küsitlusele vastanutest saanud kas kindlasti või pigem kasu. 7,4% vastanutest arvas, et nad pigem pole oma liikmelisusest kasu saanud.

Kui võrrelda aastaid 2014-2019, siis on näha, et enamikul aastatest on üle 80% küsitlusele vastanud liikmeid kaasamisega rahul olnud, kohati ka üle 90% vastanutest. Liikmeks olemise kasu on samuti näinud enamasti üle 80% vastanutest, mitmel aastal ka üle 90% vastanutest.





## Inimesed

2018 alustas Vabaühenduste Liidu tegevjuhtimist Kai Klandorf. Aasta jooksul liitus meeskonnaga veel Lauri Luide ja lühiajaliselt ka Triin Sökk. Meeskonnast lahkusid Marleen Pedjasaar, Liia Ringo, Aljona Galazan.

Vabakonna järelkasvu eest hoolitseb nüüd Lauri Luide. Liikmetööl ja võrgustike suhetel hoidis 2018 silma peal Maria Laanjärv. Huvikaitse tööd korraldab Alari Rammo ja Hea Kodaniku sõnumeid levitab Andrei Liimets.

## Nõukogu

Nõukogu liikmeks valiti üldkoosolekul tagasi Liisa Past (Eesti Väitlusselts), Katrina Koppel (Eesti Üliõpilaskondade Liit).

Nõukogus jätkasid Martin A. Noorkõiv (Domus Dorpatensis), Mari-Liis Jakobson (Arengukoostöö Ümarlaud), Ivo Visak (Üliõpilaskondade Liit), Toomas Roolaid (Päästeliit), Leena Kivisild (Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon) ning Jannus Jaska (Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik)

Ametiaeg lõppes Margo Looril (Teeme ära SA) ja Anneli Kanal (Külaliikumine Kodukant). Nõukogu koosolekute protokollid leiab [www.heakodanik.ee/noukogu](http://www.heakodanik.ee/noukogu)

# Rahaasjad

2018. aasta lõppes Liidu jaoks taas mõnevõrra väiksema käibega kui oli 2017 aasta. Tulud olid kokku 235 929 eurot, kulud 230 445 eurot, aruandeaasta tulem seega – 5 484 eurot.

Suurimateks kuludeks on tööjõukulud, mis 2018. aastal ulatusid 143,088 euroni ning moodustasid liidu kuludest 62%.

Meie peamised toetajad olid suuruse järjekorras Siseministerium (tegevustoetus), Haridus- ja Teadusministerium (kogukonnapraktika), Kodanikuühiskonna Sihtkapital (Hea Kodanik, muukeelne teavitamine, digivõimekus), Välisministerium (arengukoostöö GURT), Avatud Eesti Fond (Aktiivse Kodaniku Fond).

## Tulude jaotus 2018:

	Summa (€)	Osakaal
Projektitoetused	131,310	56%
Tegevustoetus	65,000	28%
Omatulud	39,619	17%
<b>KOKKU</b>	<b>235,929</b>	

## Kulude jaotus 2018:

	Summa (€)	Osakaal
Tööjõukulud	143,088	62%
Projektilulud	77,894	34%
Muud kulud	9,463	4%
<b>KOKKU</b>	<b>230,445</b>	

## Sihtfinantseerijate jaotus 2018:

	Summa (€)	Osakaal
Siseministerium	65,000	33%

HTM/ENTK	52,327	27%
KÜSK	60,396	31%
Välisministeerium	10,360	5%
Avatud Eesti fond	8,227	4%
KOKKU	196,310	

**Põhilised majandusnäitajad:**

	2014	2015	2016	2017	2018
Käive	202,728	279,132	302,548	276,482	235,929
Varad	117,201	97,034	78,922	93,798	97,492
Kohustised	54,872	37,105	20,034	25,792	23,994
Omakapital	62,329	59,929	58,880	68,006	58,888
Tulem	4,538	-2,400	-1,041	9,118	5,492

[Vaata ka täpsemat tegevuskava 2019](#)

## Raamatupidamise aastaaruanne

### Bilanss

(eurodes)

	31.12.2018	31.12.2017	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	53 155	9 595	
Nõuded ja ettemaksed	44 337	84 203	2,3
<b>Kokku käibevarad</b>	<b>97 492</b>	<b>93 798</b>	
<b>Kokku varad</b>	<b>97 492</b>	<b>93 798</b>	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Võlad ja ettemaksed	19 354	10 126	3,6
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	4 640	15 666	
<b>Kokku lühiajalised kohustised</b>	<b>23 994</b>	<b>25 792</b>	
<b>Kokku kohustised</b>	<b>23 994</b>	<b>25 792</b>	
Netovara			
Eelmiste perioodide akumulieeritud tulem	68 006	58 888	
Aruandeaasta tulem	5 492	9 118	
<b>Kokku netovara</b>	<b>73 498</b>	<b>68 006</b>	
<b>Kokku kohustised ja netovara</b>	<b>97 492</b>	<b>93 798</b>	

## Tulemiaruanne

(eurodes)

	2018	2017	Lisa nr
Tulud			
Liikmetelt saadud tasud	10 154	10 244	
Annetused ja toetused	201 629	207 485	
Tulu ettevõtlusest	13 898	28 256	
Muud tulud	10 248	30 497	8
<b>Kokku tulud</b>	<b>235 929</b>	<b>276 482</b>	
Kulud			
Mitmesugused tegevuskulud	-87 357	-118 907	9
Tööjõukulud	-143 088	-147 799	10
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	0	-430	
Muud kulud	0	-236	
<b>Kokku kulud</b>	<b>-230 445</b>	<b>-267 372</b>	
<b>Põhitegevuse tulem</b>	<b>5 484</b>	<b>9 110</b>	
Muud finantstulud ja -kulud	8	8	
<b>Aruandeaasta tulem</b>	<b>5 492</b>	<b>9 118</b>	

## Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2018	2017	Lisa nr
Rahavood põhitegevusest			
Põhitegevuse tulem	5 484	9 110	
Korrigeerimised			
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	0	430	
<b>Kokku korrigeerimised</b>	<b>0</b>	<b>430</b>	
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	39 866	-32 829	2
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	-1 798	5 758	6
<b>Kokku rahavood põhitegevusest</b>	<b>43 552</b>	<b>-17 531</b>	
Rahavood investeerimistegevusest			
Laekunud intressid	8	8	
<b>Kokku rahavood investeerimistegevusest</b>	<b>8</b>	<b>8</b>	
<b>Kokku rahavood</b>	<b>43 560</b>	<b>-17 523</b>	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	9 595	27 118	
<b>Raha ja raha ekvivalentide muutus</b>	<b>43 560</b>	<b>-17 523</b>	
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	53 155	9 595	



## Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

	Kokku netovara	
	Akumuleeritud tulem	
<b>31.12.2016</b>	58 888	58 888
Aruandeaasta tulem	9 118	9 118
<b>31.12.2017</b>	68 006	68 006
Aruandeaasta tulem	5 492	5 492
<b>31.12.2018</b>	73 498	73 498

# Raamatupidamise aastaaruande lisad

## Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

### Üldine informatsioon

vabaühenduste Liidu (endise nimega Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit) 2018 a. raamatupidamise aastaaruanne on koostatud vastavalt Eesti finantsaruandluse standardile ja kasutades soetusmaksumuse meetodit.

Eesti finantsaruandlusstandard on rahvusvaheliselt tunnustatud arvestuse ja aruandluse põhimõtetele tuginev avalikkusele suunatud finantsaruandluse nõuete kogum, mille põhinõuded on kehtestatud raamatupidamise seadusega ning mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antavad juhendid (edaspidi RTJ).

### Finantsvarad

Finantsvaraks loetakse raha, lühiajalisi finantsinvesteeringuid, nõudeid ostjate vastu ja muid lühi- ja pikaajalisi nõudeid. Finantsvara ja –kohustised võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara või –kohustise eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või –kohustisega otseselt seotud tehingukulutusi.

Finantsvara eemaldatakse bilansist siis, kui ettevõtte kaotab õiguse finantsvarast tulenevatele rahavoogudele või ta annab kolmandale osapoolale üle varast tulenevad rahavood ning enamiku finantsvaraga seotud riskidest ja hüvedest. Finantsvara oste ja müüke kajastatakse järjepidevalt tehingupäeval st päeval, mil ettevõtte saab ostetud finantsvara omanikuks või kaotab omandiõiguse müüdüd finantsvara üle.

### Raha

Raha ning rahalähendina kajastatakse raha pangas.

Rahavoogude aruandes kajastatakse rahavoogusid äritegevusest kaudsel meetodil.

Investeeringis- ja finantseerimistegevusest tulenevaid rahavoogusid kajastatakse otsemeetodil.

### Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustised

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval kehtinud Euroopa Keskpanga valuutakursid. Välisvaluutas fikseeritud varad ja kohustised seisuga 31. detsember 2018 on ümber hinnatud eurodesse aruandekuupäeval kehtinud Euroopa Keskpanga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid on kasumiaruandes kajastatud perioodi tulu ja kuluna.

### Nõuded ja ettemaksud

Nõudeid ostjate vastu kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses. Ostjatelt laekumata arved on bilansis hinnatud tõenäoliselt laekuvatest summadest lähtudes. Seejuures hinnatakse iga kliendi laekumata arveid eraldi, arvestades teadaolevat informatsiooni kliendi maksevõime kohta. Ostjatelt laekumata arved, mille maksetähtaeg on ületatud rohkem kui 365 päeva võrra, on kantud kuludesse täies ulatuses. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumisi kajastatakse ebatõenäoliste nõuete kulu vähenemisena.

### Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Olulisuse printsiibist lähtudes kajastatakse põhivarana need varaobjektid, mille soetusmaksumus ületab 640 eurot ja mille kasulik eluiga on üle ühe aasta. Madalama soetusmaksumusega või lühema kasuliku elueaga varaobjektid kantakse kasutusse võtmisel kuluks ning nende üle peetakse arvestust bilansiväliselt. Juhul, kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest olulistest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena, määrates neile eraldi amortisatsiooninormid vastavalt komponentide kasulikule elueale. Materiaalne põhivara võetakse arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnas ja otseselt soetamisega seotud kulutustest. Edaspidi kajastatakse materiaalsel põhivara bilansis selle soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja vara väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Materiaalsele põhivarale määratud amortisatsiooninormid vaadatakse üle, kui on ilmnenud asjaolusid, mis võivad oluliselt muuta põhivara või põhivaragrupi kasulikkude eluiga. Hinnangute muutuste mõju kajastub aruandeperioodis ja järgnevatel perioodides. Kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, lõpetatakse vara amortiseerimine; amortiseerimist alustatakse uuesti hetkest, mil vara lõppväärtus on langenud alla tema bilansilise jääkmaksumuse.

Kui materiaalse põhivara objektile on tehtud selliseid kulutusi, mis vastavad materiaalse põhivara mõistele, siis need kulutused lisatakse põhivara objekti soetusmaksumusele. Jooksva hoolduse ja remondiga kaasnevad kulutused kajastatakse aruandeperioodi kuludes.

Kui materiaalse põhivara objektile vahetatakse välja mõni oluline komponent, lisatakse uue komponendi soetusmaksumus

objekti soetusmaksumusele, eeldusel, et see vastab materiaalse põhivara mõistele. Asendatav komponent kantakse bilansist maha. Kui asendatava komponendi soetusmaksumus ei ole teada, hinnatakse maha kantavat maksumust lähtudes asendamise hetke soetusmaksumusest, arvestades maha hinnangulise kulumise.

#### **Põhivarade arvelevõtmise alampiir** 640 eurot

#### **Rendid**

Kapitalirendiks loetakse rendisuhet, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule. Ülejäänud rendilepinguid käsitletakse kasutusrendina. Kasutusrendi maksed kajastatakse rentniku aruandes rendiperioodi jooksul lineaarselt kuluna.

#### **Finantskohustised**

Finantskohustisteks loetakse tarnijatele tasumata arveid, viitvõlgasid ja muid lühi- ja pikaajalisi võlakohustisi.

Finantsvara ja –kohustised võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, milleks on antud finantsvara või –kohustise eest makstud või saadud tasu õiglane väärtus. Algne soetusmaksumus sisaldab kõiki finantsvara või –kohustisega otseselt seotud tehingukulutusi.

Finantskohustised kajastatakse bilansis korrigeeritud soetusmaksumuses.

Finantskohustis eemaldatakse bilansist siis, kui see on rahuldatud, lõpetatud või aegunud.

#### **Annetused ja toetused**

Tegevuse sihtfinantseerimine, kajastatakse tuluna siis, kui sihtfinantseerimine muutub sissenõutavaks ning sihtfinantseerimisega seotud võimalikud tingimused on täidetud. Saadud sihtfinantseerimine, mille puhul tuluna kajastamise tingimused ei ole täidetud, kajastatakse bilansis kohustisena. Sihtfinantseerimine võetakse arvele saadud või saadava vara õiglasel väärtusel.

Mitterahalise toetusena saadud vara võetakse bilansis arvele tema õiglasel väärtusel. Tekkiv kohustis kantakse tuludesse vara järelejäänud kasuliku eluea jooksul.

Liikmemaksud ja annetused kajastatakse tekkepõhiselt. Mittesihtotstarbelised toetused ja annetused kajastatakse tuluna laekumise hetkel.

#### **Tulud**

Vabaühenduste Liidu tulemiaruanne on koostatud Raamatupidamise seaduse lisas 2 toodud kasumiaruande skeemi nr 1 alusel.

Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui olulised omandiga seonduvad riskid ja hüved on läinud üle ostjale ning müügitulu ja tehinguga seotud kulutusi on võimalik usaldusväärselt mõõta.

Tulu teenuste müügist kajastatakse lähtudes valmidusastme meetodist, teenuse osutamisest saadavad tulud ja kasum kajastatakse proportsionaalselt samades perioodides nagu teenuse osutamisega kaasnevad kulutused.

Intrassitulu kajastatakse lähtudes vara sisemisest intressimäärast.

#### **Sündmused pärast aruandekuupäeva**

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustiste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmsid bilansi kuupäeva, 31. detsembri 2018 ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega. Sündmused pärast aruandekuupäeva, mida ei ole varade ja kohustiste hindamisel arvesse võetud, kuid mis oluliselt mõjutavad järgmise majandusaasta tulemust, on avalikustatud aastaaruande lisades.

## Lisa 2 Nõuded ja ettemaksed (eurodes)

	31.12.2018	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi		
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta
Nõuded ostjate vastu	2 226	2 226	0	0
Ostjatelt laekumata arved	2 226	2 226	0	0
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	5 679	5 679	0	0
Muud nõuded	1 910	1 910	0	0
Nõuded rahastajate vastu	32 406	32 406	0	0
Nõuded edasiesitamisele	2 116	2 116	0	0
<b>Kokku nõuded ja ettemaksed</b>	<b>44 337</b>	<b>44 337</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
	31.12.2017	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi		
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta
Nõuded ostjate vastu	5 901	5 901	0	0
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	6 149	6 149	0	0
Muud nõuded	1 910	1 910	0	0
Nõuded rahastajate vastu	68 359	68 359	0	0
Nõuded edasiesitamisele	1 884	1 884	0	0
<b>Kokku nõuded ja ettemaksed</b>	<b>84 203</b>	<b>84 203</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

## Lisa 3 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad (eurodes)

	31.12.2018		31.12.2017	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Käibemaks		0		24
Üksikisiku tulumaks		1 782		1 980
Sotsiaalmaks		3 492		3 791
Kohustuslik kogumispension		202		225
Töötuskindlustusmaksed		203		153
Ettemaksukonto jääk	5 679		6 149	
<b>Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad</b>	<b>5 679</b>	<b>5 679</b>	<b>6 149</b>	<b>6 173</b>

## Lisa 4 Materiaalsed põhivarad

(eurodes)

	Kokku	
	Muud materiaalsed põhivarad	
<b>31.12.2016</b>		
Soetusmaksumus	5 540	5 540
Akumuleeritud kulum	-5 110	-5 110
<b>Jääkmaksumus</b>	430	430
Amortisatsioonikulu	-240	-240
Müügid	-190	-190
<b>31.12.2017</b>		
Soetusmaksumus	4 336	4 336
Akumuleeritud kulum	-4 336	-4 336
<b>Jääkmaksumus</b>	0	0
<b>31.12.2018</b>		
Soetusmaksumus	4 336	4 336
Akumuleeritud kulum	-4 336	-4 336
<b>Jääkmaksumus</b>	0	0

### Müüdnud materiaalsed põhivarad müügihinna

	2018	2017
Masinad ja seadmed	0	195
Arvutid ja arvutisüsteemid	0	195
<b>Kokku</b>	<b>0</b>	<b>195</b>

## Lisa 5 Kasutusrent

(eurodes)

### Aruandekohustuslane kui rentnik

	2018	2017
Kasutusrendikulu	6 520	7 178
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	<b>31.12.2018</b>	<b>31.12.2017</b>
12 kuu jooksul	6 000	6 000

Lisa kajastab kontoriruumide üürikulusid OÜ-lt Telliskivi Maja, millest on lahutatud allüürnikele esitatud või eeldatavasti esitatavad kulude katmise nõuded.

## Lisa 6 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2018	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi		
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta
Võlad tarnijatele	4 386	4 386	0	0
Võlad töövõtjatele	5 018	5 018	0	0
Maksuvõlad	5 679	5 679	0	0
Muud võlad	4 271	4 271	0	0
Muud viitvõlad	4 271	4 271	0	0
<b>Kokku võlad ja ettemaksed</b>	<b>19 354</b>	<b>19 354</b>		
	31.12.2017	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi		
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta
Võlad tarnijatele	1 430	1 430	0	0
Võlad töövõtjatele	2 067	2 067	0	0
Maksuvõlad	6 173	6 173	0	0
Muud võlad	456	456	0	0
Muud viitvõlad	456	456	0	0
<b>Kokku võlad ja ettemaksed</b>	<b>10 126</b>	<b>10 126</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

## Lisa 7 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused

(eurodes)

Varad bruto soetusmaksumuses

	31.12.2016	Saadud	Tagastatud	Tulu	31.12.2017
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks					
Avatud Eesti Fond	0	13 232	0	-13 232	0
Siseministeerium	0	65 000	0	-65 000	0
KÜSK	6 388	60 554	-1 214	-50 062	15 666
Euroopa Komisjon	0	0	0	0	0
USAID	0	4 688	0	-4 688	0
Annetused	0	68	0	-68	0
Muud sihtfinantseerimised	4 193	49 216	0	-53 409	0
<b>Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks</b>	<b>10 581</b>	<b>192 758</b>	<b>-1 214</b>	<b>-186 459</b>	<b>15 666</b>
<b>Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused</b>	<b>10 581</b>	<b>192 758</b>	<b>-1 214</b>	<b>-186 459</b>	<b>15 666</b>
	31.12.2017	Saadud	Tagastatud	Tulu	31.12.2018
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks					
Avatud Eesti Fond	0	8 227	0	-8 227	0
Siseministeerium	0	65 000	0	-65 000	0
KÜSK	15 666	44 730	0	-60 396	0
USAID	0	5 300	0	-5 300	0
Annetused	0	19	0	-19	0
Muud sihtfinantseerimised	0	67 327	0	-62 687	4 640
<b>Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks</b>	<b>15 666</b>	<b>190 603</b>	<b>0</b>	<b>-201 629</b>	<b>4 640</b>
<b>Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused</b>	<b>15 666</b>	<b>190 603</b>	<b>0</b>	<b>-201 629</b>	<b>4 640</b>

## Lisa 8 Muud tulud

(eurodes)

	2018	2017
Ürituste osalustasud	-40	-60
Koolitused, loengud, analüüsid	10 288	30 557
<b>Kokku muud tulud</b>	<b>10 248</b>	<b>30 497</b>

## Lisa 9 Mitmesugused tegevuskulud (eurodes)

	2018	2017
Kulu ebatõenäoliselt laekuvatest nõuetest	73	0
Pangateenused	181	190
Raamatupidamine ja audit	2 879	258
Transport, lähetus, meeskonnaarendus	0	1 130
Seminaride korraldamine	4 281	17 353
Projekt Norra rahastus EES grants	2 610	0
Projekt Venekeelne teavitus	0	4 857
Projekt Hea Kodanik, suvekool	27 262	9 908
Projekt Rahvakogu	0	10 262
Projekt Tegevustoetus (huvikaitse, teavitus)	13 726	12 577
Projekt Kogukonnapraktika	11 323	18 016
Projekt Arenguhüpe	0	944
Ettevõtluskulu	1 738	9 177
Rahvusvaheline koostöö	112	0
Projekt GURT	9 358	15 357
Projekt KÜSK-MK	6 613	0
Projekt KÜSK-EL17	0	11 400
Projekt KÜSK-DIGI	5 152	3 775
Muud väikeprojektid	0	2 620
Muud	2 049	1 083
<b>Kokku mitmesugused tegevuskulud</b>	<b>87 357</b>	<b>118 907</b>

## Lisa 10 Tööjõukulud (eurodes)

	2018	2017
Palgakulu	107 085	110 617
Sotsiaalmaksud	36 003	37 182
<b>Kokku tööjõukulud</b>	<b>143 088</b>	<b>147 799</b>
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	123 011	131 479
Töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale	5	5

## Lisa 11 Seotud osapooled (eurodes)

Liikmete arv majandusaasta lõpu seisuga		
	31.12.2018	31.12.2017
Juriidilisest isikust liikmete arv	98	101



<b>Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused</b>		
	<b>2018</b>	<b>2017</b>
Arvestatud tasu	24 000	26 723